एशिया अने युरोपनी सरळ
भूगोळ

પાંચમા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓના ખાસ
ઉપયોગ સારૂ

રચનાર
ગૌરીશંકર જેષ્ટારામ દ્વિવેદી
અધિપતિ, આર્ય જ્ઞાનોત્કર્ષક સભા રૂપાલ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
દ્વિવેદી બ્રધર્સ કંપની

અમદાવાદ
સિવિલ હોસ્પીતાલ સામે પાનાભાઈની વાડીના
મેડા ઉપર વિશ્વેશ્વર પ્રેસમાં
ઇશ્વરદાસ જેક્રષ્ણદાસે છાપી,
સંવત ૧૯૫૩ સને ૧૮૯૭

કીમત ૦—૨—૦

एशिया अने युरोपनी सरळ भूगोळ.

પાંચમા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓના ખાસ
ઉપયોગ સારૂ

રચનાર
ગૌરીશંકર જેષ્ટારામ દ્વિવેદી
અધિપતિ, આર્ય જ્ઞાનોત્કર્ષક સભા રૂપાલ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
દ્વિવેદી બ્રધર્સ કંપની

અમદાવાદ
સિવિલ હસ્પિતાલ સામે પાનાબાઇની વાડીના
મેડા ઉપર વિશ્વેશ્વર પ્રેસમાં
ઠક્કરદાસ જેકણદાસે છાપી.
સંવત ૧૯૫૩ સને ૧૮૯૭

કીમત ૦—૨—૦

અર્પણ પત્રિકા.

મહેરબાન ઠાકોર શ્રી દોલતસીંહજી બાહાદુર.

મુ. લીંબોદરા.

આપ કેળવણીના કામમાં ઘણી કાળજી રાખોછો, વિદ્યા અને સુધારાને સારો આશ્રય આપોછો, તેમજ સુજ્ઞ, ઉદાર ચિત્ત, ધાર્મીક, અને માનવ હિતૈષીછો, એ વાસ્તે, આ દીન માણુસ હૃદયના નીભૃતસ્થાનમાં આપના પવિત્ર આત્મા વિષે ભકિત રાખીને આ લઘુ પુસ્તક આપ નામદાર સાહેબને અર્પણ કરે છે. તો તે સ્વીકારશોજી. એજ વિનંતિ. તા. ૧૪—૪—૯૭.

રૂપાલ તા. કલોલ. } આપ નામદાર સાહેબનો હમેશનો આભારી.

સેવક.

ગૌરીશંકર જે. દ્વિવેદી.

પ્રસ્તાવના.

મેહેરબાનો ? અને સુજ્ઞ ગૃહસ્થો ?

મારી આપના પ્રતી હાલ એજ વિનતિ છે કે, મારો આ પેહેલો પ્રયાસ છે, અને જૂજ મુદતમાં જોઇતી મેહેનત લઇ છપાવી બાહર પાડી છે.

એટલે અંદર તો દ્રષ્ટિ દ્વારા કીધા હસ્ત હોવાથી ભુલ ચૂક કદાપિ આવી હશે; તો વિદ્વજ્જનો સુધારી વાંચી, મને આપના એક શિષ્ય તરીકે, ગણી દર ગુજર કરશોજ, એમ આશા રાખુંછું.

આ પુસ્તક પાંચમા ધોરણવાળા વિદ્યાર્થીઓને અત્યંત ઉપયોગી થઇ પડે એવા હેતુથી જે બાબતો જોઇતાને જરૂરીક હતી, તે લઇ બાકીની એક તરફે કાઢી નાખવામાં આવી છે; કારણ તે બાબતો નજીવી અને બાળકોને કંટાળો આપે એવી હતી; એટલે તેની કંઇ આ સ્થળે જરૂર નથી.

મારા આ પ્રયાસમાં, મેહેરબાન "(દ્વિવેદી પ્રધર્સ મંડળી એઓ) સાહેબોએ મને જે જે મદદ કરી છે; તેને માટે હું તે સાહેબોનો અતિ આભારી છું.

તેમજ મારા પરમ પ્રિય મિત્ર બાળાશંકર કેવળરામ, મણીશંકર સદાશંકર તથા કાળીદાસ અમૃતરામનો પણ સારી મદદ મળ્યાથી આભાર માનું છું.

પ્રીય મોહનલાલ, આર,
ડી, તમારે માટે ઉપકારનું
વર્ણન થતુંજ નથી.

લી. શેવક.

ગૌરીશંકર. જેઠારામ.

શાસ્ત્રી.

એશિયા અને યુરોપ ખંડની સંક્ષિપ્ત ભૂગોળ.

સીમા—ઉત્તરે, ઉત્તર મહાસાગર; પશ્ચિમે—યુરલ પર્વત, યુરલ નદિ, કાસ્પિયન સમુદ્ર, કાકેસસ પર્વત, કાળો સમુદ્ર, મારમોરા સમુદ્ર, આર્કિપેલેગો, ભૂમધ્ય સમુદ્ર, સુએઝની સંયોગી ભૂમી, અને રાતો સમુદ્ર, ધલીવેન્ટ, દક્ષિણે, હિંદી મહાસાગર; પુર્વે પાસિફીક મહાસાગર છે.

ક્ષેત્રફળ, અને વસ્તિ—આ (એશિઆ) ખંડનુ ક્ષેત્રફળ સુમારે. ૧૬૪૨૭૦૦૦ ચોરસ મૈલ છે, અને વસ્તી આશરે ૭૮૪૭૨૮૦૦૦ છે.

રાજકીય વિભાગ, અથવા દેશ.

દેશોનાં નામ.	રાજધાની	ક્યાં છે તે.
૧ તુર્કસ્તાન		
૧ એશિયા માયનર	સ્મરના	એજીયન સમુદ્ર ઉપર
૨ સિરિયા.	દમાસ્કસ	સિરિયાના મધ્યમાં
૩ મેસાપોટેમિયા	બગદાદ	ટૈગ્રીસ નદીપર
૪ આર્મિનિયા	અર્ઝરૂમ	યુફ્રેટિસ નદીપર
૨ અરબસ્થાન	મક્કા	રાતા સમુદ્ર પાસે
૩ ઈરાન	તેહરાન	એલબુર્ઝ પર્વતની દક્ષિણે
૪ અફગાનિ સ્થાન	કાબુલ	કાબુલ નદીપર
૫ બલુચી સ્થાન	ખિલાત	ગંડાવા નદીપર
૬ હિંદુ સ્થાન	કલકત્તા	હુગલી નદીપર

૭ સિલેન, (સીંહલદ્વિપ)	કોલંબો.	પશ્ચિમ કીનારાપર.
૮ ઇંડિયન સાથના.		
૧ બ્રહ્મદેશ.	મંડલા.	ઇરાવતી નદીપર.
૨ સિયામ.	બંકોક.	મિનામ નદીપર.
૩ મલાયા.		
૪ કોચીન. ચીન.	હુવા.	હુવા નદીપર.
૯ ચીનનું રાજ્ય		
૧ ચીનદેશ.	પેકીન.	પિહો નદીપર
૨ તિબેટ.	લાસા.	સાંપૂ નદીપર
૩ મોંગોલિયા.	ઉર્ગા.	સેલેંગાપર.
૪ માન્ચુરીયા.	કિરિનઉલા.	સંગારી નદીપર.
૫ ચિનાઈ તાર્તરી.	યારકંદ.	ઓરકુચન નદીપર.
૬ કોરીયા	કિંકિટાઓ	
૧૦ જાપાન.	યેડો.	નિફોન બેટમાં.
૧૧ રૂષિયાનું રાજ્ય.		
૧ ટ્રાન્સકો કેશિયા.	ટિફ્લિસ.	કુર નદીપર.
૨ સૈબીરિયા.		
૧ પૂર્વ સૈબીરિયા.	અર્કુટસ્ક.	અંગાર નદીપર.
૨ પશ્ચિમ ,,	તોબોલ્સ્ક.	ઇર્તિશ નદીપર.
૩ રૂશીયન તાર્તરી.	સમરકંદ.	કોહીક નદીપર.
૧૨ તાર્તરી.		
૧ પશ્ચિમ તાર્તરી.	બુખારા.	કોહીક નદીપર.
૨ પૂર્વ તાર્તરી.	કાસ્ગાર.	યાર્કંદ નદીપર.

બેટ.

ભુમધ્ય સમુદ્રમાં—૧ સૈપ્રસ. ૨ રોડંસ ૩ સામોસ ૪ સિસ્લી. ૫ મીટાં લીટી. ૬ લેમ્નાસ.

હિંદુસ્થાનના દક્ષિણે—૭ સિલેન, મલાયાની દક્ષિણે, ૮ સુમાત્રા; અને તેની પૂર્વે ૯ જાવા. ૧૦ બોર્નિઓ. ૧૧ સેલીબીઝ. અને ૧૨ મોલુકા બેટ. ૧૩ બોર્નીઓ. ૧૪ ફીલીપાઈન. બેટ. ચીનના દક્ષિણ કીનારાપર, ૧૫ હૈનાન ચીનના પૂર્વ કીનારાપર. ૧૬ ફોર્મોસા. અને ઉત્તરે ૧૭ લુચ્યુ બેટ કોરિયાના પુર્વે જાપની બેટ ૧૮ તાતારનો અખાત અને ઓકોટસ્કનો સમુદ્ર, એના મધ્યમાં ૧૯ સખેલીઅન બેટ કામશ્ચાટકાના દક્ષિણે ૨૦ કુર્ગલ બેટ ઉત્તરે પાસિફીક મહાસાગરમાં. ૨૧ એલ્યુશીયન, આર્તિક મહાસાગરમાં ૨૨ ન્યુસૈબેરિઆ બેટ છે, હિંદી મહાસાગરમાં ૨૩ સોકોટ્રા ૨૪ લક્ષ દ્વીપ, ૨૫ મલ દ્વીપ, ૨૬ લંકા, ૨૭ એંડેમાન, ૨૮ નીકોબાર ૨૯ પાનાંગ બેટ છે

દ્વિપ કલ્પો.

૧ એશીયા માયનર, કાળા સમુદ્ર અને ક્ષિબ્રહન્ટ (ભુમધ્ય) ના મધ્યમાં; ૨ અરબસ્થાન, રાતા સમુદ્ર અને ઇરાની અખાતની મધ્યે ૩ હિંદુસ્થાન, અરબી સમુદ્ર અને બંગાળી ઉપસાગરની મધ્યે; ૪ મલાયા—હિંદી ચીનમા, ૫ કાઠીઆવાડ, ભરતખંડમાં, ૬ કોરિયા ચીનાઈ રાજ્યમાં છે, ૭ કામશ્ચાટકા—રૂશીયામાં, સૈબિરિયાના પુર્વે છે, અને ૮ કેમ્બોડાયા, નો દ્વીપકલ્પ છે.

ભુશિર

૧ સીવીરો—રૂશીયાની ઉત્તરે ૨ પુર્વ કેપ—સૈબેરિયાની પુર્વે ૩ લોપાટકા—કામશ્ચાટકાની દક્ષિણે ૪ રોમાનીયા—મલાયાની દક્ષિણે ૫ નીયાઈસ પુર્વે દ્વીપકલ્પની નૈરૃત્યે ૬ કન્યાકુમારી—હિંદુસ્થાન ી

દક્ષિણે ૭ કેપબાબ:—એશીયા માઇનરની પશ્ચિમમાં, ૮ રાસ અલહદ અરબસ્થાનના અગ્નીકોણમાં. ૯ માદ્રકેપ, અરબસ્તાનમાં, ૧૦ નોનોરે ૧૧ સીરતાકો, એ બને સબેસીયનની દક્ષિણે છે. ૧૨ માંઝ, ૧૩ જગત પોઇન્ટ ૧૪ રામસ, ૧૫ રેમાનીયા ૧૬ કેપકેમ્બોજ ૧૭ કેપકામીજ—હેનાનપાસે, ૧૮ દક્ષિણ કેપ—ફોર્મોસામાં. ૧૯ નૈરૂત કેપ કોરીયામાં ૨૦ ચેલાગરકોઇ—રૂશીયામાં છે.

પર્વત.

૧ હિમાલય—હિંદુસ્તાનના ઉત્તરમાં, ૨ અલતાઇ—યાબ્લોના—૪ સ્ટેનોવાય, રૂશિયામાં છે. ૫ કાકેસસ—કાળાસમુદ્ર, અને કાસ્પિઅન સમુદ્રની વચ્ચે, ૬ તારસ, અને લીબનાન—તુર્કસ્થાનમાં, ૮ આરેરાટ આર્મેનીયામાં, ૯ હોરેબ, ૧૦ સીનાઇ—અરબસ્તાનમાં ૧૧ થ્યાનશન—તુર્કસ્તાનમાં, ૧૨ સ્તેનોયાઇ ૧૩ ઓલ્ડ્ન—પુર્વ સૈબીરીયામાં ૧૪ પેલીંગ. ૧૫ યનલીંગ. ૧૬ નાનીંગ ૧૭ કુબેનલીંગ ચીનમાં, ૧૮ હિંદુકુશ અફગાનીસ્તાન અને તુર્કસ્તાનની મધ્યે, ૧૯ એલ્બુર્ઝ—કાસ્પિયનની દક્ષિણે ૨૦ કારાકોરમ—તીબેટમાં ૨૧ હાલા ૨૨ સુલેમાન—બલુચિસ્તાન અને હિંદુસ્તાનની વચ્ચે, ૨૩ સહ્યાદ્રિ હિંદુસ્તાનની પશ્ચિમે છે ૨૪ સુરલ, ૨૫ હિવામંદ, ૨૬ વિંધ્યાચળ, ૨૭ સાતપુડા ૨૮ શીવાલીક ૨૯ પુર્વ ઘાટ વિગેરે હિંદુસ્તાનમાં છે.

સમુદ્ર.

૧ રાતો સમુદ્ર, અરબસ્તાન અને આફ્રીકાની વચ્ચે.

૨ અરબી સમુદ્ર, અરબસ્થાનને હિંદુસ્તાનની વચ્ચે.

૩ ચિનાઇ સમુદ્ર, ચિનની દક્ષિણે.

૪ પીળો સમુદ્ર, ચીન અને કોરીયાની વચ્ચે.

૫ જાપાની સમુદ્ર, કોરિયાને જાપાનની વચ્ચે.

૬ ઓકોત્સ્કનો સમુદ્ર, સૈબીરીયા અને કામશ્વાટકાની વચ્ચે.
૭ કામશ્વાટકાનો સમુદ્ર, કામશ્વાટકા અને અમેરિકાની વચ્ચે.
૮ બંગાળા ઉપસાગર—હિંદુસ્તાન અને પુર્વ દ્વિપકલ્પ વચ્ચે.
૯ કાળો સમુદ્ર,
૧૦ ભુમધ્ય, સીરિયાની પશ્ચિમે છે.
૧૧ આર્કિપેલેગો.
૧૨ મારમોરા સમુદ્ર,

અખાત.

૧ ઓબીનો અખાત	}	રૂસીયામાં,
૨ આદીર અખાત		

૩ આરબી અખાત, એશીયા અને આફ્રિકાની વચ્ચે.

૪ ટાંકીન અખાત,	}	ચીનાઇ રાજ્યમાં છે.
૫ સિયામનો અખાત		

૬ ઓમનનો અખાત અરબસ્થાનની પુર્વે છે.
૭ ઇરાની અખાત અરબસ્થાન અને ઇરાનની વચ્ચે,
૮ ખંભાત, ૯ કચ્છ. ૧૦ મનાર, ૧૧ માર્ટાબાન, એ ભરતખંડમાંછે,
૧૨ બંગાળાનો ૧૩ આકબાનો ૧૪ પેચીલીનો ૧૫ તાર્તરી અખાતછે.

સામુદ્ર ધુની.

૧ બેરીંગ—એ એશિયા તથા અમેરીકા વચ્ચે છે.
૨ પેરૂ—સઘેલીયન અને જાપાનની વચ્ચે છે,
૩ કોરીયાનીએ—જાપાન તથા કોરીયાની વચ્ચે
૪ પીરાઉઝ—એ સઘેલીયન અને યસોની વચ્ચે,
૫ સાગર—એનીફોન અને યસોના વચ્ચે છે.
૬ મલાકા—એ મલાકાને સુમાત્રાની વચ્ચે છે.

૭ ઓર્મઝ—એ ઇરાન તથા અરબસ્થાન વચ્ચે છે,
૮ બબલ્મંદેબની; અરબસ્તાનને આફ્રિકાની વચ્ચે છે.
૯ સુંડા એ મલાક્કા તે સુમાત્રાની વચ્ચે છે.
૧૦ પલ્કની—હિંદુસ્તાન ને લંકાની વચ્ચે છે,
૧૧ તાર્તરી, ૧૨ ફાર્મોસા ૧૩ સ્વેજ, વીગેરે છે.

સરોવર.

૧ કાસ્પીઅન—ઇરાનના ઉત્તરમાં.
૨ ઉર્મીઆ—અને વાન, કાસ્પીઅનની પશ્ચિમે છે.
૪ મૃત (ડેડસી) સીરીયા દેશમાં
૫ બકતેગાન—ઇરાનમાં છે,
૬ આરલ ૭ બલકાસ, ૮ જૈસીંગ ૯ સાંપ એ તાર્તરીમાં છે.
૧૦ એલ સુરમા અને અલાનુફુલ રૂશીયામાં છે.
૧૧ લાપનાર ૧૨ કોકોનાર ૧૩ તેંગ્રીનુંર.

એ ચીનાઇ તાર્તરીમાં છે. અને પલટે, રાવણહ્રદ નેમાન, એ પણ ચિનાઇ રાજ્યમાં છે. અને તેંગરકુને, મુરસા, એ ચિનાઇ તાતારમાં છે. યાયાંગને તાંગતીગ, એ ચીનમાં છે.
બઇકાલ, જરા, એરીવાન. સાંબર, ચીલ્કા, કોલર પુલીકાટ વીગરે ખારાં સરોવર છે તથા ઢેબર, વુલર, પાલ્ટી, રાવણહ્રદ, માન, શાની, શુમી, બૈકલ, યોયાંગહુ વીગેરે મીઠાં છે.

નદીઓ.

૧ યુફ્રીતીસ—એશીઆઇ તુર્કસ્થાનમાં થઇ ઇરાનના અખાતને મળે છે. તેના પર વલ્ગા, હિલા, બક્ર, ડીયર, એર્ઝરૂમ, અને આર્ફ્ક વિગરે શહેર છે.

* કાસ્પિયનને સમુદ્ર નહી ગણતાં સરોવર ગણે છે, કેમ કે તેને મહાસાગર સાથે કંઇ સબંધ નથી.

૨ તૈગ્રીસ—એ પણ એશીયાઇ તુર્કસ્થાનમાં થઇ ઇરાની અખાતને મળે છે. તેના પર બગદાદ, મોસલ, એ બે શેહેરો છે.

૩ સિંધુ—એ હિંદુસ્તાનના વાવ્યમાં થઇ હિંદી મહાસાગરને મળે છે. તેના ઉપર કરાંચી, હૈદ્રાબાદ વિગેરે છે.

૪ આમુ—એ તુર્કસ્થાનમાં આરલ સરોવરને મળે છે. તેના ઉપર ખાંજન, ખોતાન, તાસુંદ, ખીવા અને કુંડજ વીગેરે શહેરછે.

૫ યાંગસેક્યાંગ—એ પીળા સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર યુનાન, વુંચાંગ, નાનકીંગ, તાંગચું વિગેરે ચાર શહેરો છે.

૬ યોહાંગહો—એ કવેનલુનમાં થઇ પીળા સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર સિન્નાન (સીનગાન) એ શેહર છે.

૭ એમુર—આલતાઇ પર્વતમાંથી નીકળી ઓકોટસ્ક સમુદ્રને મળે છે તેના ઉપર સ્ત્રેલિયન, ઉસ્સા, બ્લેગો, વ્હેસયન્સક, નગિન્સ્ક છે.

૮ ઇરાવતી—એ બંગાળાના ઉપસાગરને મળે છે એના ઉપર રંગુન, આરાકાન, આવા, અમરપુર, ભામો, મંચાબો, અકાબ શેહેરો છે.

૯ ઓબી. ૧૦ એનેસી. ૧૧ લેના. એ આલ્તાઇ પર્વતમાંથી નીકળી ઉત્તર મહાસાગરને મળે છે. તેના ઉપર (ઓબઉપર) બેત્રો, પોલાસ્ક, તોબોલસ્ક, ઓમસ્ક. તોમસ્ક. ઇસીમ. બેરેઝ વ, વિગેરે છે ને એનેસી નદીપર—યેનેસીસ્ક, ઇરકાસ, ક્રેસ્નોયાર્સ્ક, કુર્યા અને ઇગ્માર્ક શહેર છે.

લેના નદીપર—યકુત્સ્ક, કોરીઆ, વીલીન્સીક વીગેરે શેહેરો છે.

૧૦ હેલમંદ—જરા સરોવરને મળેછે તેપર કુશક શહેર છે.

૧૧ મૈનામ—એ ચીનાઇ સમુદ્રને મળે છે તે ઉપર સાયામ, કેકસેગાન, ઉડાંગ, ને બેંગ્કાંગ, શેહેર છે.

૧૨ સીહુન—એ સ્થાનશાન પર્વતમાંથી નીકળી ઍરલ સમુદ્રને મળે છે. એના ઉપર ખોકાટ અને ખોજન્દ એ બે શહેરો છે

૧૩ કેમ્બોડીઆ—આ નદી ચીનાઇ સમુદ્રને મળે છે. એના ઉપર લાન ચાંગ કેમ્બોજ અને સાયગોન શહેરો છે.

બીજી નદીઓ, કાબુલ, સેકરીયા, કુરલ, યારકંડ, કીઝીલ અર્માક, પેઇહો જોર્ડન કંતાન, ગંગા, બ્રહ્મપુત્ર, ગોદાવરી, નર્મદા, મહાકૃષ્ણા તાપી, વગેરે ઘણી છે.

૧ કાળા અને ભુમધ્ય સમુદ્રને મળનારી નદીઓ.

નદીઓ	શહેર
એશીયામાયનર ઉત્તર કીનારો...	ટ્રેબિઝાંડ, સિનોપી.
કીઝીલ ઇરમાક ...	કેસારા, સિવ્હાજે.
એશીયા માયનર પશ્ચિમ કી...	કુટાની, સ્મર્ના.
સિહુન...	ટારસસ, અડાના.
ઓરન્ટિસ...	એન્ટિઓક, હામા,
સિરીયાનો કીનારો...	ટ્રીપોલી, બેરુટ, સિડોન, સુરએકર. અને ગાઝા.
જોર્ડન...	જેરિકો, ટાયબેરિઅસ.
કેડ્રોન...	જરૂસલેમ,

૨ હિંદી મહાસાગરને મળનાર નદીઓ.

અરબ સ્થાનનો પશ્ચિમકીનારો	સુએઝ, અકાબા, જીદ્દા, મેકકા, મોખા.
સદર દક્ષિણ કિનારો...	એડન, મકાલા, સિહેર.
અરબસ્તાન પૂર્વ કિનારો.	મસ્કત, લેકસા.
યુફ્રેતીસ.	બસરા, હિલા, આર્કા, એન્ડ્રેમ.
કારન.	શસ્તર

કુરમા.	કરમેંડશા, હેમંડન, સેના.
કુાય ગ્રીજ.	બગદાદ, મોસલ, દીયર, બક્કર.
સાજરૂ	અસેપ્પો.
ઈરાન દક્ષિણ કિનારો.	બુશાયર, ગોંબીરૂન.
કારતી	ચોબર, કેડ્ચી.
સિંધુ	કરાંચી, હૈદ્રાબાદ
ગંડાવા	ગંડાવા, ખીલાત
સતલજ	બાવલપુર સરહિંદ.
ચિનાબ	મુલતાન
રાબ્હી	લાહોર, અમૃતસર.
જેલમ	કાસ્મીર
કાબુલ	કાબુલ
લોગર	ગીજની
લુની	જોધપુર, અજમીર
મહી	વડોદરા
નર્મદા	જબ્બલપુર, ભરૂચ.
તાપી	સુરત
કોંકણ કીનારો	મુંબાઈ, પંજીમ, ગોવા.
કાનડાનો કીનારો.	મંગલુર, કોચીન.
મલબાર કિનારો	કાલિકત.
કાવેરી.	} તાંજાવર ટ્રીચીનોપલ્લી મ્હૈસુર શ્રીરંગ પટણ.
પનેર	બંગલોર.
કારો માંડલ કીનારો	પાંડીચરી મદ્રાસ

કૃષ્ણા	મચ્છલીબંદર
મુશી	હૈદરાબાદ
ગોદાવરી	નાશીક ઔરંગાબાદ
વાઇનગંગા	નાગપુર
મહાનદી.	જગન્નાથ કટક સંબલપુર
ગંગા	કલકત્તા, પટણા, બનારસ અલ્હાબાદ, કાનપુર.
બાગમતી.	કાટમંડુ.
ગોમતી	લખનૌ.
યમુના	આગ્રા, દીલ્હી.
સિંધુ	ગ્વાલીયર.
ચંબલ	જયપુર, ઇંદોર.
કાલી નદી	ગંગરા.
રામગંગા	બરેલી, રામપુર.
બ્રહ્મપુત્રા	ડાકા, લાસા, ટેશો, લંપુ.
ચોદાદ	તાસેસુદન.
પુર્વ દ્વિપકલ્પનો પુર્વ કીનારો	ચિત્તાગાંગ, આરાકાન, જાર્જટાઉન.
ઇરાવતી.	રંગુન, પ્રોમ, આવા, માંન્ડેલે, ભમો.
સાલ્વુન	માર્તબાન, મોલમીન.
મલાક્કા સામુદ્રધુની	મલાક્કા, સિંગાપુર.

૪ પાસિફીક મહાસાગરને મળનારી નદીઓ

મિનામ	બંકાક, સિયામ.
મેકાંગ	સેગાન, હડાંગ, હેનચંગ
યાંકસીન	કેશો.

ચૂકંગ	મકાવ, કન્ટન.
ક્વિઅ	ઝિકટલિંગ.
ચીનનો પૂર્વ કીનારો.	અમોય, ફુચુ, નિંગપો, હંગચુ, શંઘાય, સુચુ.
યાંગસેક્યાંગ	નાંકીન, વુચંગ, યનાન
કન	નનચંગ
હન	હુંગકાવ
હુંગ	ચંગશા
ઓ	કેઅંગ
મિન	ચિંગતુ
હોઆંગહો	કેફાંગ, લચો.
વેહો	સિંઆન.
ફ્યુનહો.	ટૈયુન.
ટેટ્સિન	સિનન.
સુહો	ટિનસિન.
પિહો	પેકીંગ.
લેહો	મુકડેન
અમુર	સઘલિયન ઉલા, બ્લગોવહેશ્ચન્સ્ક, નચિંતસ્ક.
સુનગારી	કીરીનઉલ્કા
મુંગોડા	ચિતા.
સિબીરીઆનો પૂર્વ કિનારો	ઓકોટસ્ક, પેટ્રોપાલો, ઓહટિક.

૪ આર્ટિક મહાસાગરને મળનારી નદીઓ.

લેના	યાકુટસ્ક
એનેસી	યેનીસીસ્ક, ક્રેઓાયસ્કે, ઉર્ગા
અંગારા	ઇર્કુટસ્ક
સેલેંગા	કીયાચટા, મેમેટચિન.
ઓબી	બેરેઝવ્હ, ટોમસ્ક.
ઇરટિશ	તોબોલસ્ક, ઓમસ્ક

૫ કાસ્પિયન સમુદ્ર અને આરલ સરોવરને મળનાર નદીઓ

કુર	ટીફ્લીસ
અરાસ	ઇરીવ્હન, અર્જેરૂમ.
કાસ્પિયન દક્ષીણ કીં૦	રેસ્ટ, અમોલ, આસ્ટ્રાબાદ.
અમુ	ખીવા, કુંડઝ.
કોહીક	બોખારા સમરકંદ.
સરડારીયા	તારકંદ, ખોકાન.

એશીયાનાં મુખ્ય શહેરો.

તુર્કસ્થાનમાં સ્મર્ના અલેપો એ સીરીયાનું મુખ્ય શહેર છે ડમાસ્કસ એશીયાની રાજધાની એકર, જેરૂસલમ મોસલ બગદાદ બસ્રા ટેબીઝાન્ડ અર્જેરૂમ બ્રુસા અંગોરા ટોકાટ સીરાજ સીદર, ટાયર, બ્રેડન, હોલા, સીનોપી, બ્હાન, વીગેરે.

અરબસ્તાનમાં મક્કા એ મહમદની જન્મ ભુમી, જીદ્દા મદીના મોખાકે મસ્કત, રૈત અને બહેરીંગ બેટમાં મંગોપાકે છે. એડન, મસ્કત એ ઓમની રાજધાની છે.

ઇરાનમાં—તેહરાન, ઇસ્પહાન, શિરાજ, કર્માન, અશ્રાબાદ, બુસીર, તબ્રીજ, યજદ, મશહદ, ઉરમીય, ખોરાસન, તૈરસ, ઇત્યાદિ.

અફગાનીસ્થાનમાં—કાબુલ એ રાજધાની છે. ગીજની, કંદહાર, હેરાત, જલાલબાદ, પેશાવર ઈ. સ. ૧૮૪૨ માં બ્રીટીશ સરકારના ૬૮૦૦) અમલદાર, અને લોકે મળી કાબુલી લોકને માર્યા હતા. હિરાતમાં ફોજની છાવણી છે.

બલુચિસ્થાન—ખીલાત એ રાજધાની છે, ગંડાવા, સોમીઆની બંદર છે. બેલા, સહરવાન, અને પંજગુર વિગેરે.

હિંદુસ્થાનમાં—કટમંડુ એ નેપાળની રાજધાની છે. તાસેસુદન એ ભુતાનની રાજધાની છે. શ્રીનગર એ કાશ્મીરની રાજધાની છે. લાહોર એ પંજાબનું મુખ્ય શેહેર છે. અમૃતસર (સીંધ) હૈદ્રાબાદ, ભાવલપુર, કલકત્તા, એ બંગાળ ઇલાકાની રાજધાની છે. દીલ્લી, અલ્હાબાદ, લખનૌ, કાનપુર, મિરઝાપુર, બનારસ (કાશી) પાટણા, મુર્શિદાબાદ ઢાકા, ગ્વાલીયેર, ઉજ્જન, ઇંદોર, નાગપુર, વડોદરા, એ ગાયકવાડ રાજ્યની રાજધાની છે. સુરત, મુંબાઇ, કલકત્તા, ગોવળકોંડા, મછલીપટ્ટણ, મદ્રાસ, પાંદીચેરી, મ્હેસુર, શ્રીરંગપટ્ટણ ત્રિચીનાપલ્લી, મંગલુર, કાલીકત વિગેરે છે.

લંકાના શેહેરો—કોલંબો, પોઇન્ટડીગાલ, ત્રીકોમાલી, કાંદી, પોઈંટ પેદ્રો, આદમસ્પીક વિગરે.

હિંદી ચીનમાં—આરાકાન, રંગુન, સીંગપુર, અમરપૂર, મલાકા મંડાલે, બ્યાંકોક, કેશો, સેગાન, પ્રોમ, આવા, માર્તબાન, મોલમેન, ઉડાંગ, ચિતાગાંગ, જાર્જટાઉન, માંદલેજ, માકસોબા, પેગુ, બાંકોક, સાઇગી, ક્બેન, વિગેરે છે.

ચીનાઇરાજ્યમાં—પેકીન, નાંકીન, કંતાનબંદર, લાસા, ફુચુ,

અમોય, નિપો અને શાંઘાપ આ બંદરો છે. ચંગશા, ચિંગકુ. હાંગકાંગ, યન્નાન, અને નાનચાંગ કૈફાંગ ઇત્યાદી છે.

તિબેટમાં—લાસા, એ એશીયામાં બુદ્ધ ધર્મનું મુખ્ય શેહેરછે.

માંગોલીયામાં—ઉર્ગા, એ રાજધાની છે.

માંચુરીયામાં—કિરીનઉલ્લા છે.

તાર્તરીમાં—યારકંદ, કાસ્ગાર, ખાતાન, બોખારા, ખીવા, ખોકંડ, કુંડજ વિગેરે છે.

રૂશિયામાં—તોબોલસ્ક, ઇરકુટસ્ક, યાકુટસ્ક, ટોમસ્ક, એની સીસ્ક, પેટ્રોપોલ્ઝ્હીરિક, ચિતા, સેમીપોલાટિન્સ્ક, કેઓએસ્કે, તાસુંદ ખાકાન, ખોજંદ, વાલીન્સીક, કોરીયા, ખયાકે, ઓકોટસ્ક વાગેરેછે.

કોરીયામાં—કિંકીટાઓ, પિંગ ગ.

જાપાનમાં—જહેડ્ડા, કાંયોટો, ટોસા, આગ્હામાટસ્માય, તેગા સેકી, કેગોસીમા, માયાકો વિગેરે.

સંયોગીભુમી.

૧ સુએઝની સંયોગીભુમી—એ એશીયાને આફ્રિકા આ બે ખંડને જોડે છે.

૨ ક્રોની સંયોગીભુમી—હિંદી ચીનમાં છે.

જ્વાળામુખી પર્વત.

કામસ્કાટકા, ક્યુરાઇલ, વિગેરે છે.

બંદરો.

૧ અલ્લાબાદ. ૨ બકુ, ૩ ત્રેબીઝાંડ, ૪ ત્રિપોલી, ૫ સ્મર્ના. ૬ બાલ્ફ્રસ ૭ રસ્ત, ૮ લટાકીયા. ૯ અંબુ. ૧૦ મોખી, ૧૧ એડન, ૧૨ બુશાયર, ૧૩ ગોમ્બ્રુન, ૧૪ કરાંચી, ૧૫ સુરત. ૧૬ મુંબાઈ, ૧૭ ગોવા, ૧૮ જીદા, ૧૯ મોઇલા, ૨૦ મસ્કત, ૨૧

બસ્રા, ૨૨ કાલીકટ, ૨૩ મદ્રાસ, ૨૪ કલકતા ૨૫ હ્યુ ૨૬ કંતાન ૨૭ ફુચુ, ૨૮ નાગાસાકી. ૨૯ નાતકીન ૩૦ ગચ્ચો. ૩૧ શાંગહાય, ૩૨ જેડો, ૩૩ અનાદીર. ૩૪ માનીના, ૩૫ બટેવીયા, ૩૬ બેનકુલી, ૩૭ આર્ચાન, ૩૮ ત્રીંકોમાલી, ૩૯ ઓખોટસ્ખ, ૪૦ માટ્સમાઇન, ૪૧ સાયગોન, ૪૨ મુલમૈન, ૪૩ બાંકાક. ૪૪ આમોય, ૪૫ તોસા, ૪૬ મીયાકકો, ૪૭ ઓસાકા ૪૮ નિગઓ વિગેરે બીજાં નાનાં બંદરો ઘણાં છે.

ઇંગ્રેજી રાજ્ય.

હિંદુસ્તાનનો કેટલોક ભાગ, તથા બ્રહ્મ દેશ, તરફનો મુલક, પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ, મલાકા, વેલ્સલી, લેમોબન, લંકા એન્ડેનમાન, સીંગાપુર, હાંગકાંગ, એડન, સૈપ્રસ, લક્ષદ્વીપ, માલદ્વીપ, નીકોબાર, સેલબજ, પરિમ, સોકોટ્રા, લેબોઅન અને બીજા બેટો છે.

ધર્મ રાજનીતી.

અર્બસ્તાન, તુર્કસ્તાન, ઇરાન, અફ્ગાનીસ્તાન, તાતાર, અને હિંદુસ્તાનના કંઇક ભાગમાં મુસલમાની ધર્મ ચાલે છે.

બ્રહ્મ દેશ, ચીન, સિયામ, તિબેટ, જાપાન, પૂર્વ આર્કીપેલેગો, વિગેરે કંઇક ભાગ હિંદુસ્તાન, અને લંકામાં બુધ્ધ ધર્મ ચાલે છે.

હિંદુસ્તાનમાં—હિંદુ ધર્મ ચાલે છે. ઘણા લોક મૂર્તિ પૂજક, કોઇ, ખ્રીસ્તી, અને કોઇક બ્રાહ્મ ધર્મી અને કેટલાક આર્યધર્મી છે. સૈબિરીયા દેશમાં પણ મુર્તિ પુજા છે.

જોર્જીયાના, હિંદુસ્તાનના, અને સૈબીરીયાના થોડા ભાગમાં ખ્રીસ્તી ધર્મ ચાલે છે.

આ સર્વ દેશમાં (એશીયાખંડમાં) એક પણ પ્રજા સત્તાક

રાજ્ય નથી, રાજાઓનાં આપ અખત્યારીનાં સર્વ રાજ્ય છે, એટલે રાજ્યના કાયદા તેઓજ બાંધે છે. ને જાતે બજાવે છે.

વ્યાપારની ચીજ,

તુર્કસ્તાનમાં—ધાન્ય, ફળ, દારૂ, તમાકુ, રેશમ, રૂ, ઉન, બકરાં અંગોરા નામે થાય છે, અફીણ, લોહચુંબક, તાંબું, વગેરે બનાવતે માટે પ્રખ્યાત છે.

અરબસ્તાનમાં—કાફી, ઘોડા, ઉંટ, ગુંદર, ખુંદદાણા, વિગેરે.

ઇરાનમાં—દારૂ, મોતી, ઘોડા, કુતરા, મેવા, રેશમી તથા સુતરાઉ કાપડ, ઉનના ગલીચા, શેતરંજી, ચામડાનો તૈયાર સામાન, ઘરેણાં, અત્તર, કેશર, તરવાર, કટાર, કાચ, બરણી, આરસપહાણ વિગેરે વેપારી છે. અફગાનીસ્તાન—ઘોડા, સુકાં ફળ વગેરે છે

હિંદુસ્તાન—સાકર, ખુંદ ઘઉં, રૂ, ચોખા, રેશમ, મીઠું, અફીણ, વિગેરે પ્રખ્યાત છે.

ચીનમાં—ચહા, સાકર, રેશમ, ચીનાઇ માટીનાં વાસણ, વિગેરે વેપારની ચીજ છે.

પુર્વ દ્વિપકલ્પમાં—ચોખા, અને મીઠું વખાણાય છે.

એશીયા ખંડ સમાપ્ત.

યુરોપ ખંડ

અમેહદ ઉત્તરે ઉત્તર મહાસાગર, પશ્ચિમે આટલાંટીક મહા- સાગર, દક્ષિણે ભૂમધ્ય સમુદ્ર, આર્કીપેલેગો; ને માર્મોરા સમુદ્ર, કાળો સમુદ્ર, કાકેસસ પર્વત છે. પુર્વે કાસ્પિઅન સમુદ્ર, યુરલ નદી અને યુરલ પર્વત છે.

ક્ષેત્ર ફળ અને વસ્તી—ક્ષેત્ર ફળ ૩૮,૪૩,૦૦૦ ચો. મૈલ છે. તથા વસ્તી ૨૮,૯૧,૪૭,૦૦૦ ની આશરે છે.

રાજકીય, વિભાગ અથવા દેશો.

દેશોનાં નામ	રાજધાની	અને તે ક્યાં છે;
બ્રિટીશઆઇલ્સ. (બેટ)		
૧ ગ્રેટબ્રિટન.		
૧ ઈંગ્લાંડ (વેલ્સમળી)	લંડન	ટેમ્સ નદીપર
૨ સ્કાટલાંડ	એડિંબરો	ફર્થ ઓફ ફોર્થ ખાડીપર
૨ આર્યલાંડ	ડબ્લિન	લિફી નદીપર
૨. ફ્રાન્સ	પારિસ	સીન નદીપર
૩ સ્પેન	મડ્રિડ	માંઝાનારેસન નદીપર
૪ પોર્ટુગાલ	લિસ્બન	ટેગસ નદીપર
૫ બેલજિયમ	બ્રુસેલ્સ	સેન નદીપર
૬ હૉલાંડ (નેધરલાંડ)	આમસ્ટર્ડમ્	વાય નદીપર
૭ જર્મનિ રાજ્ય *		
૧ પ્રશિયા	બર્લીન	સ્પ્રી નદીપર
૨ સેક્સની	ડેસ્ડેન	એલ્બ નદીપર
૩ બવ્હેરીયા	મ્યુનીક	ઇસર નદીપર

* આ સિવાય ૧૯ નાનાં સંસ્થાન છે.

દેશનાં નામ.	રાજધાની.	અને તે ક્યાં છે.
૪ વટેમ્બર્ગ.	સ્ટટ્ગાર્ટ.	નેકાર નદીપર.
૮ ડેન્માર્ક.	કોપેનહેગેન.	સાઉન્ડ સામુદ્રધુનીપર.
૯ સ્વીડન, વ, નોર્વે. (સ્કેન્ડીનેવ્હીયા)		
૧ સ્વીડન.	સ્ટોક હોમ.	મલાર. સરોવર પાસે.
૨ નોર્વે.	ક્રિસ્ત્યાના.	ક્રિસ્તીયાના ફોર્ડપર.
૧૦ રૂશિયા.	સેન્ટપીટર્સબર્ગ.	નીવ્હા નદીપર.
૧૧ આસ્ટ્રિયા અને હંગરી.		
૧ આસ્ટ્રિયા.	વિએના.	ડેન્યુબ નદીપર.
૨ હંગરી.	પેસ્તન.	ડેન્યુબ નદીપર.
૧૨ રોમાનીયા.†	બુખારેસ્ટ.	ડમ્બોવિત્સ્ડજર નદીપર.
૧૩ સર્વિયા.*	બેલગ્રેડ.	ડેન્યુબ અને સેવના સંયોગપર.
૧૪ મોન્ટીનીગ્રો.‡	સેટિંગી.	
૧૫ સ્વીત્ઝર્લાંડ.	બર્ન.	આર નદીપર.
૧૬ ઇટાલી.	રોમ.	ટાયર નદીપર.
૧૭ ટર્કી.	કોન્સ્ટન્ટીનોપલ.	બોસપરસસામુદ્રધુનીપર.
૧૮ ગ્રીસ.	અથેન્સ.	એજીનાનાઅખાતપર.

યુરોપના બેટ.

૧ નોવાઝેમ્બલા, ૨ સ્પીટસબર્ગેન, એ આર્ટીક મહાસાગર માં છે.

અટલાન્ટીક મહાસાગરમાં—૧ આયર્લાંડ, કેયું. ૩ ગ્રેટબ્રિટન

---

† * ‡ આ સસ્થાનો હાલ, તુર્કસ્થાનથી સ્વતંત્ર થયા છે.

૪ એસલાંન્ડ. ૫ આઝોર્સ, ૬ ફ્યુનન, ૭ લાલાંદ વિગેરે બાલટીક સમુદ્રમાં—ગોથલાંદ, આલાંદ, ચુસલ, વિગેરે ભૂમધ્ય સમુદ્રમાં—મઝોર્કા, મીનોર્કા, ઇવ્હીઝા, કોર્સિકા, સાર્ડીનીયા, એલ્બા સીસીલી, માલ્ટા, એનોનીયન, કેન્ડીયા વિગેરે છે.

આર્કિપેલેગોમાં—નીગ્રોપાંટ, સિક્લેડીજ. વિગેરે છે, એ વીના ગગો, રૂનેન, બનેહામ, લોફોડન. સેટલાંડ, ઓલાંડ, આંર્કેની, હેબ્રાડીસ, લખારી. માન, આંગલસી, કલેર, રાથલીન, કેપવર્ડ, ટેકસલ, બાલુગા, દુગેન, માજીરો, થેસો, વિગેરે છે.

દ્વિપકલ્પ

ડેન્માર્કમાં—જટલાંડ, ગ્રોસની દક્ષિણે મારીયા; રૂશીયાની દક્ષિણે—ક્રીમીયા, નોર્વેને સ્વીડનમાં—સ્કેન્ડી નેવ્હીયા. સ્પેન અને પોર્ટુગાલમાં—આયબેરીયન. સ્પેન, અને પોર્ટુગાલમાં—સ્પેનીનશુલા અને ઇટાલી ઇત્યાદિ છે.

સંયોગી ભૂમી.

મોરિયાને ઉત્તર ગ્રીસને જોડનાર, કોરીંથ છે.

ક્રીમીયા, અને રૂશીયાને જોડનાર, પેરાંકોપ, છે.

ભુશીર.

નોર્વેમાં—ઉત્તરકેપ, એ ઉત્તરમાં છે નોર્વેની દક્ષિણે નેઝ, અને, સ્કા, એ ડેન્માર્કમાં ઉતરે છે. સ્કાટલૅાંડમાં—ડનેટહેડ, ગાલોવે સોમલ, ડંકન્સબીહેડબરો, છે આર્યલાંડની ઉત્તરે મલીનહેડ ફેર હેદ. અને કલીયર છે.

લંડસએન્ડ, લીઝર્ડ, સ્ટાટ, બીચીહેદ, સ્પર્નહેદ, ફલાંમવરો હેદ, હોર્સીહેદ એ ઇગ્લાંડમાં છે.

કેપલાહોગ, બાલ્ફ્લુર, એ ફ્રાન્સની ઉત્તરે છે.

એોર્ટીગલ ફીનેસ્ટરે,—ટ્રફાલગર, પોઇંટ, ક્રુઝ, ટરીફા, વાર્ગે, એ સ્પેનમાં છે. રોકા, સેન્ટવિસેન્ટ, સાંતામેરીઆ, એ પોર્ટુગાલમાં છે.

ઇટાલીમાં—સ્પાર્ટીવેન્ટો છે. માટાપાન, કોલોના, એોફલા, એ ગ્રીસમાં છે.

પર્વતો.

ઇટાલીની ઉત્તરે આલ્પ્સ; પીરીનીઝ, ફ્રાન્સ અને સ્પેનની વચ્ચે છે. એ પીનૈન્સ, તથા વિસુવીયસ, અને એટના, એ ઇટાલીમાં છે.

તુર્કસ્થાનમાં—બાલ્કન, એોલીમ્પસ. આસ્ટ્રીઆમાં—કાર્પેથીઅન, નોર્વેમાં—ડોફ્રફીલ્ડ, કોલન, ક્યુલીઅન, વીગરે છે.

ગ્રેંપીયન, બન્નેવીસ, સ્કાટલાંડમાં છે.

યુરલ, એ રૂશીયાને સૈબીરીયાની વચ્ચે છે.

આયર્લાંડમાં—મોર્ન, વિકલો, વિગેરે છે.

ફ્રાન્સ—જ્યુરા, પીરીનીઝ વગેરે છે.

ચીવીયટ, સ્કાફેલ, સ્નોડન, એ ઇંગ્લાંડમાં છે.

કાકેસસ—યુરોપ અને એશીયાની વચ્ચે છે.

સ્પેનમાં—માઉંટા સોરેઠ વિગેરે છે.

રૂશીયામાં—વાલ્ડાઇ, છે.

જર્મનીમાં—આ બાસછે. વિગેરે

જ્વાળા મુખી પર્વતો.

આયર્લાંડમાં, હેકલા, સીસીલીમાં, એટનાઇટાલીમાં—વસુવિયસ, અને તેને રોંદ્ર વગેરે જ્વાળામુખી છે.

સમુદ્રો.

શ્વેત સમુદ્ર, રૂશીયાની ઉત્તરે, બાલ્ટીક સમુદ્ર, સ્વીડનને રૂશીયાની વચ્ચે. જર્મન સમુદ્ર ગ્રેટબ્રીટન અને ડેન્માર્કની વચ્ચે, આ-

ઇરીશ, ગ્રેટબ્રીટન આર્યલાંડની વચ્ચે ભુમધ્ય સમુદ્ર, યુરોપ અને આફ્રીકાની વચ્ચે આડ્રીઆટીક સમુદ્ર ઇટાલી, અને તુર્કસ્થાનની વચ્ચે આર્કીપેલેગો. ગ્રીસ અને એશીયાઇ-તુર્કસ્થાનની વચ્ચે મારમોરા સમુદ્ર, યુરોપી તુર્કસ્થાન અને એશીયાઇ તુર્કસ્થાનની વચ્ચે છે. કાળો (તુર્કી) સમુદ્ર રશીયા અને તુર્કસ્થાનની વચ્ચે આઝોફ સમુદ્ર, રશીયાના દક્ષિણે છે. વિગેરે.

અખાત અને ઉપસાગર.

રશીયામાં—આર્ખેન્જલ, ઓનીગા, બોથનીઆ, ફીનલાંન્ડ, રૈગા, સ્કાગારાક.—ડેન્માર્ક, નોર્વેની વચ્ચે છે. કેટેગાટ, ડેન્માર્ક, સ્વીડન વચ્ચે છે.

સેન્ટજાર્જ, ની ખાડી. ગ્રેટબ્રીટન અને આર્યલાંડની વચ્ચે છે.

ઇંગ્લીશ ખાડી—ઇંગ્લાંડને ફ્રાન્સના વચ્ચે છે.

બિસ્કેનો ઉપસાગર—ફ્રાન્સના પશ્ચિમે છે. લીયોનસનો અખાત ફ્રાન્સની દક્ષિણે છે. જીનોવાનો અખાત—ઇટાલીના વાવ્યમાં છે. ટારેંટોનો અખાત ઇટાલીના દક્ષિણમાં છે. બીજા વલીસ, સાલોનીકી ઇંગ્લીશચાનલ, જોર્જચાનલ, યત્રાસ, ઇજીના વીગેરે છે.

સામુદ્ર ધુની.

વાઇગાટસ, રશીયા અને નોવ્હાઝેમલાના વચ્ચે, સૌન્ડ, ગ્રેટબેલ્ટ, લીટલ બેલ્ટ એ ડેન્માર્કમાં છે. ડોવર, મનાઇ, એ ઇંગ્લાંડમાં છે જીબ્રાલ્ટર, સ્પેનને આફ્રીકાની વચ્ચે, બોનીફાસ્યો, કોરસીકા અને સાર્ડીનીઆની વચ્ચે, મેસિના, ઇટાલી અને સીસીલીની વચ્ચે. ડાર્ડનેલ્સ, એ આર્કીપેલેગો અને મારમોરાને જોડે છે. બાસફરસ, મારમોરા અને કાળા સમુદ્રને જોડે છે. એનીકેલ, એ કાળા સમુદ્રને અને એઝોપના સમુદ્રને જોડે છે.

સરોવર.

૧ રૂશીયામાં—લાડોગા, ઓનીગા, પીસસ, ઇલ્મેન ઇત્યાદિ

૨ સ્વીડનમાં—વેનર, વેટર, મીલર વીગેરે છે.

૩ સ્વીતઝર્લાંડમાં—કોન્સ્ટન્સ, જીનોવા, ઝુરીક, લુસર્ન, એ વીગેરે છે.

૪ ઇટાલીમાં—ગાર્ડા કોમો, માજીઓરી વિગેરે છે.

૫ ઇગ્લાંડમાં—ડર્વેન્ટવાટર, અલસ્ટવાટર. વીન્ડરમીર.

૬ આસ્ત્રિઆમાં—વાલેટન્સી, ટસર, વુઇનર, ન્યુસીડલરસી, ઝરકૂઝ.

૭ સ્કાટલાંડમાં—લાકલે.મોન્ડ,લાકસીન, લાકમારી. લાકઆવી.

૮ આર્યલાંડમાં—નીઆ, અર્ન, માસ્ક, કારીબ, રી, દર્ગ, વીગેરે.

૯ નોર્વેમાં મોઇસન છે.

મુખ્ય નદીઓ.

૧ ટેગસ—એ આટલાંટીક મહાસાગરને મળે છે. લીસ્બોન શેહર તેના કીનારા ઉપર છે. તથા ટોલીડો, મેડ્રીડ છે.

૨ ઇબ્રો—એ ભુમધ્ય સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર સારા ગોસા શેહેર અને લોગ્રોનો શેહેર છે.

૩ ન્હાઇન—એ ઉત્તર મહાસાગરને મળે છે. બાલસ્ટાસબર્ગ, મેડસ, કોલોના, રોટર્ડામ, કોબ્લેંટઝ, મેન્ઝ, બસલ, કોન્સ્ટન્સ, યુટ્રેચ, લેડન વિગેરે શેહેર છે.

૪ વોલ્ગા—એ કાસ્પિયન સમુદ્રને મળે છે. તેની લંબાઇ ૨૪૦૦ મૈલ છે. તેનાપર આસ્ત્રાખાન, સારોટોવ્હ, સમરા, સિંબર્ક કાઝાન વિગેરે શેહેર છે.

૫ ડાન્યુબ—એ કાળા સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર વિએના, પ્રેસબર્ગ, પ્રેસ્થ, બ્યુડા, બેલગ્રેડ, રિગેન, સ્બર્ગ, વિગેરે શેહેર છે. નદી ૧૮૦૦ મૈલ સુધી છે.

૬ પો—એ વેનીસના અખાતને મળે છે. તેના ઉપર, ફેરારા પીઆસેન્ઝા, ટયુરી વિગેરે શેહેર છે.

૭ ડોન—એ આઝોફના સમુદ્રને મળે છે તેના ઉપર આઝોફ, તુલા, ટગન્રાગ્ઝ, નોબ્હોચરકારક વિગેરે.

૮ ઢીના એ આર્ચેંજલના અખાતને મળે છે, તેના ઉપર આર્ચેંજલ શહેર છે.

૯ નીપર—એ કાળા સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર કીએફ, ખર્સન, ખીવ, સ્મોલેન્સ્ક, વીગેરે શહેર છે.

૧૦ એલ્બ—એ જર્મન સમુદ્રને મળે છે. તેની ઉપર ગ્લક સ્ટટ, આખ્રિઆ, પ્રુશીઆ, આલટોના, હેમબર્ગ, મેગડેબર્ગ. સ્ડેન, અને પ્રેગ વીગેરે શહેરો છે.

૧૧ ઓડર—એ બાલટિક સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર સ્ટેટિન, ફ્રંકફૂર્ટ, બ્રેસલા, એ શહેરો છે.

૧૨ વિશ્ચુલા એ બાલટીકર સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર કોનીસબર્ગ.ડેન્ટઝીક, વારસા, અને કાકો, બીમ્બર્ગ અને ડેલ્ટા વિગેરે શહેર છે.

૧૩ ટેમ્સ એ જર્મન સમુદ્રને મળે છે. તેના ઉપર લંડન, ઓક્સફર્ડ, મેડસ્ટન, ઇટન, વીંડસર, ગ્રેહાસન વિગેરે શહેર છે

૧૪ સેન એ ઇંગ્લીસ ચાનલને મળે છે. તેના ઉપર ફોન્ટેનબ્લ્યુ, પારીસ, હેવર, રૂઆંગ, લેન્ડાવરે રૂએરે વિગેરે શહેર છે.

૧૫ ટીસર—એ ઉત્તર મહાસાગરને મળે છે. તે ઉપર એમ્ડન શહેર છે.

૧૬ મેઝન એ ઉત્તર મહાસાગરને મળે છે તેના ઉપર મેઝન, શહેર છે.

૧૭ હોન એ લાયોન અખાતને મળે છે તેના ઉપર શહેર લીયાન, અવ્હીગાન, વ્હેલેન્સ વીગરે શહેર છે.

૧૮ ટેબર—દક્ષિણમાં વહી, વેનીસના અખાતને મળે છે તેના ઉપર રોમ, શહેર છે.

એ શાવાય, ટ્વીડ, ફ્રાર્થ, ટાઈ, સ્પે, નેસ, ક્લેડ. તે જર્મન સમુદ્રને મળે છે.

મર્સી, સેવર્ન, આઉસ, હમ્બર, વીગરે બીજી ઘણી નદીઓ છે.

૧ આર્ટિક મહાસાગર અને ઉત્તર સમુદ્રને મળનારી મુખ્ય નદીઓ.

નદી.	શેહર	નદી.	શેહર
મેઝેન	મેઝા	નોર્વેનો કીનારો	બર્ગેન, ટ્રાન્ડ જેમ હમર ફેસ્ટ,
ઢીના	આર્ચેજલ	સ્કેગરેક	ક્રીશ્ચનસંડ, ડ્રેમેન

નદી.	શેહર.
ક્રીશ્ચાનીઆ, ફ્રેડરિ, ક્શાલ્ડ. ફ્રટેગર, ગોથેનબર્ગ,	માલમુષ.

૨ બાલ્ટિક સમુદ્રને મળનારી નદીયો.

સ્વીડનનો પૂર્વ કીનારો	કાર્લસ્ક્રોના, નારકપિંગ સ્ટૅાકહોમ, અપસાલા, ગેફ્લી, ફ્લન,
ફિન્લેન્ડના કીનારો...	ઉલીઆ બોર્ગ, અબો, હેલસીંગ ફોર્સ,

નીવ્હા	ક્રાન્સ્ટડ્ટ, સેન્ટ પીટરબર્ગ;
પિત્સર	પૈટૂ ઓન્હોડુરક્,
ડ્વુના	રિગા, વિટેબ્સ્ક.
નીમેન	મેમેલ, ટિલસીટ, કોવ્હનો, ગ્રોડનો,
વિશ્ચયુલા	કોનીસબર્ગ, ડનઝીગ. વોરસો, ક્રાકો,
બગ	લેમ્બર્ગ.
ઓડર	સ્ટેટીન, ફ્રેંકફર્ટ,
વારથા	પ્રોઝેન.

૩ ઉત્તર સમુદ્રને મળનારી નદીઓ.

એલ્બ	ગુલકસ્ટ્ટ, આલ્ટોના, હેમબર્ગ, મેગ્ડેબર્ગ, ડ્રેસ્ડેન, પ્રેગ,
હાવેલ	પોટસ્ડમ, બર્લિન,
સાલ	હાલ, લૈપસિક, વેમાર,
વેસર	બ્રેમેન, ઓલ્ડેન્બર્ગ,
આલર	હૅનોવ્હર, બ્રન્સ્વીક,
એમ્સ	મન્સ્ટર.

ર્હાઇન એમસ્ટર્ડૅમ, લેડન, યુટ્રેકટ, આર્નહેમ, ડ્યુસેલડર્ફ, કોલોન, બોન, કોબ્લેન્ટ્ઝ, મેન્ઝ, (મેન્ટ્ઝ) વાંસમેડન, મનહેમ, કાર્લસરૂહી, સ્ટ્રાસબર્ગ, બેસલ, કોન્સ્ટન્સ,

મોસલ	કોબ્લેન્ટ્ઝ. ટ્રેવ્હઝ,
મેન	મેટંઝ, ફ્રેંકફર્ટ,
નેકાર	મનહીમ, સ્ટટગાર્ટ, મેહઝ,
આર	બર્ન, ઝુરીક,
રુસ	લ્યુસર્ન,

ઝ્યુઝ	રોટેડમ્, ડાર્ટ, મેસ્ટ્રીકટ, લીએજ, નેમર,
શેલ્ટ	એન્ટવર્પ, ઘેન્ટ, વ્હેલેન્સીનીસ, કમબ્રાય,
કાયલ	મેકલીન, લુબ્હેન,
સેની	બ્રુસેલ્સ, વાર્ટર્લુ,
લીસ	લિલી,

બેલજમ કીનારે......બ્રુજેસ, આસ્ટેન્ડ.

૪ આટલાંટિક મહાસાગરને મળનારી નદીઓ.

ડોબ્હર સામુદ્ર ધુની	કેલે, બોલન;
સીન	લેહાબ્હર, રૂએન, વ્હર્સાલીસ, પેરીસ,
સુરી	ચાર્ટ્રેસ.
આઇસ	બ્યુબ્હેસ.
માર્ન	પારિસ, ચાલન્સ, સુર, માર્ન
ચાન	ઓકજેરી,
ફ્રાન્સ વાબ્ય કીનારો	ચેર્બર્ગ, બ્રેસ્ટ,
લ્રાયર	નન્ટસ, અન્જર્સ, ટુઅર્સ, બ્લાઇસ,

આર્લિયન્સ. નેબ્હર્સ. સેન્ટએટીન.

મેએની અને સાર્થ	અન્જર્સ. લિમેન્સ, અલેન્કાન.
વિ્હએની	લીમોજીસ.
ચર	ટુઆર્સ, બદર્જેસ.
અલીઅર	માલિન્સ.
ગરોની	બોર્ડો, એજેન. ટુલાઉસ.
લોટ	કેહાર્સ, મેન્ડ.
ટાર્ન	માન્ટોબન. આલ્બાચ;

સ્પેનનો વાવ્ય કીનારો	સેન્ટ, સબેસ્ટિયન. બિલ્બો, સેન્ટેન્ડર, કરૂના, સેન્ટિઆગો.
ડુરો	ઓપોર્ટો, ઝમોરા, વ્હેલા, ડાલીડ.
સબાર	બેગ્રેન્ઝા.
ટારમસ	સલામન્કાન.
ટેગસ	લિસ્બન. ટોલેડો, મેડીડ.
ગ્વાડીઆ	બડાજોસ, સિયુડેડરીયલ, આલ્મેડન.
ગ્વાડેલકકીપર	સેવ્હીલી, કાર ડોવ્હા.
જેનીલ	ગ્રેનડા.
સ્પેન દક્ષિણ કીનારો	કેડીઝ. જીબ્રાલ્ટર.

---

૫ ભુમધ્ય સમુદ્રને મળનારી નદીઓ.

અગ્નિ કીનારો	મેલેગા, કાર્ટાજેના.
સેગ્યુરા	મર્સીયા.
ગ્વાડલા વ્હિયર	વ્હેલેન્સિઆ.
ઇબ્રો	સારાગોસા. લોગ્રોન.
અરગાન.	પમ્પ્લોના.
હોન	અવ્હિગનાન વ્હેલેન્સ, લિયોન, જીનીવ્હ.
સોન	લીયોના, સેલન્સ, સુસ્સોન.
ફ્રાન્સ અગ્નિ કીનારો	માર્સેલા, ટુલોન, નાઇસ,
આર્નો	પીસા, ફ્લારેન્સ,
ટૈબર	રોમ.
ઇટાલી પશ્ચિમ કીનારો	જીનોવા, લેગ્હોર્ન, સિવ્હિટાવ્હે ક્ચિઆ,

	જેટા, નેપલ્સ, રેગીયા.
પો	ફેરારા, પીયાસેન્ઝા. ટયુરિન.
સેકિશયા	મોડેના,
મિન્સીઓ	મેન્ચુઆ,
ટિસિનો	પેવ્હિયા.
એડિજ	વ્હેરોના, ટ્રેન્ટ,
બ્રેન્ટા	વ્હેનિસ.
ઇટાલી પૂર્વ કીનારો	અંકોના, રીમીની, મરિનો, રવ્હેના, બો લોગ્ના.
આડ્રીઆટીક સમુદ્રનો પૂર્વ કીનારો.	ટ્રિસ્ટ, સ્કુટારી,
નેરેન્ટા	મોસ્ટર,
લીપેન્ટોનો અખાત.	પેટ્રાસ, લિવ્હેડિઆ,
ગ્રીસ પૂર્વ કીનારો	નોપ્લીયા, કોરિંથ, એથેન્સ.
સરેમ્બિયા	સેરિસ.
વ્હારડાર	સલોનીકા.
મેરિટઝા	આડ્રીયાનોપલ, ફિલીપોપલીસ.
હેલેસ્પોંટ	ગ્યાલિ પોલી.
બોસ્પરસ	કાન્સ્ટાન્ટીનો પલ.

---

૬ કાળા સમુદ્રને મળનારી નદીઓ.

ટર્કીનો પૂર્વ કીનારો	બ્હાર્ના,
ડેન્યુબ	ઇસ્માયલ, ગેલેટ્ઝ, સિલીસ્ટ્રીયા, રશ

વિડિન, બેલગ્રેડ, બ્યુડા, પેસ્ત, પ્રેસબર્ગ, વીએના, રીગેન્સબર્ગ,

પ્રુથ	જેસિ.
ડંબે.વિકટઆર	બુચરેસ્ટ,
ઇરકર	સોફીઆ
સેવ્હ	બેલગ્રેડ, એગ્રામ, લેબાચ,
બોસ્ના	બોસ્નાસેરાય,
થીસ	સ્ગેડીન, ટોકે,
ડ્રેવ્હ	એસેક, ગ્રાટ્ઝ,
ઇન	ઇન્સબ્રક,
ઇસર	મ્યુનિચ,
લેચ	આગસબર્ગ,
નીસ્ટર	અકરમન, ક્રિશેના.
બગ	નિકોલેવ્હ.
નીપર	ખર્સન, ખીવ, સ્મોલેંસ્ક.
ડેસ્ના	ચરનીગોવ્હ.
ટેટેરેવ્હ	ઝીટોમીર.
કાળા સમુદ્રનો ઉત્તર કીનારો	ઓડેસા, સીવ્હે સ્ટોપલ.
ડૉન	ટગનરૉગ, નોવા, ચર્કાસ્ક, વ્હોરોનેટ.
ડોનેટઝ	ખાર કાવ્હ,

૭ કાસ્પિયન સમુદ્રને મળનાર નદીઓ.

વોલગા	આસ્ટ્રાખાન, સરાટોવ્હ, સમરા, સિંબસ્ક,
	કાઝાન, નિજની, નોવ્હગરોડ, કાસ્ટ્રોમા,

	યારોસ્લાવ, ટવર.
કામા	પર્મ.
ઓકા	નિજ્ની, નોવગોરોડ, રિયાઝાન.
ડ્વ્યુગા	ઓરેલ.
મારકવ્હા	મારકો.
યુરલ	આરેનબર્ગ.

યુરોપમાં મુખ્ય શેહેરો.

ઇંગ્લાંડમાં—લંડન એ રાજધાનીનું તેમજ વ્યાપારનું મુખ્ય શેહેર છે. આક્સફર્ડ, કેમ્બ્રીજ, બ્રાઇટેન્ટન, ન્યુકાસ્ટલ, માન્ચેસ્ટર, કાનટરબરી, લીડ્ઝ, નોટીંગહામ, બર્મીંગહામ, લીવરપુલ, લાંકસ્ટરી, યાર્ક. બ્રાડફર્ડ, હલ, સંડર્લાંડ, બુર્સ્લાપટન, શેફીલ્ડહામ, બ્રીસ્ટલ. સૌથામપટન, પ્લીમથ, પોર્ટસમથ, દોવર, વિગેરે છે.

વેલ્સમાં—કાર્ડિફ, એ મુખ્ય બંદર છે, સ્વાન્સી, પેમ્બ્રોક, મિરથર, ટિડ્વીલ, મિલફોર્ડહેવન, વિગેરે છે.

સ્કાટલાંડમાં—એડીનબરો, અને સેન્ટ, અન્ડ્રુઝ, ગ્લાસગો, આબરડીન, ડંડી, ગ્રીનાક, લીથ, એ બંદર છે. પર્થ, અને પેસલી એમાં વ્યાપારની જણસો મળે છે.

આયર્લાંડ—ડબ્લીન, એ રાજધાનીનું શહેર, બેલફાસ્ટ, કીંગ્સટાઉન, ક્વીન્સટાઉન, લીમરીક, લંડનદરીક, કાર્લો, વાટરફોર્ડ, કાર્ક વિગેરે છે.

સ્પેનદેશમાં—માદ્રીડ એ રાજધાનીનું શહેર છે, તોલીડો, સાલમાન્કા, બાર્સિલોના, વાલેનસીયા, કેડીઝ, કારના, જીબ્રાલ્ટર,

સારાગોસ્સા, સેવીલ, ગ્રૅનેડા વીગેરે છે.

પોર્ટુગાલમાં—લીસ્બોન, એ રાજધાની, ઓપોર્ટો, કોઇમ્બ્રા, વીગેરે છે.

બેલજીયમ—બ્રુસેલ્સ, એ રાજધાની, અન્ટવર્પ, માલીન્સ, ઘેન્ટ, લીએજ, મેકલીન, વાટર્લુ, આરોદ્ર, વિગેરે છે.

હોલાંડમાં—ઓમસ્ટડામ, રોટર્ડામ, હારલેમ એ વ્યાપાર અને રાજધાનીનાં શેહેરો છે. લેડેન, યુટ્રેક્ટ, ગ્રોનિન્ગ્રેન, હેગ, વિગેરે છે.

જર્મની અને, પ્રુશીયામાં—બર્લીન એ રાજધાની છે. લીપઝીક, ડાન્ટ્ઝીક, ગાટીન્જેન, મ્યુનીચ, સાલ, સ્ટેટ્ટીન, બ્રેસ્લા, માગડીબર્ગ, હામ્બર્ગ, કીલ, લ્યુબેક, કોનીગ્સબર્ગ, ડેસ્ડ્રેન, આલ્ટોના, બ્રેમન, સ્ટ્રાસબુર્ગ, બ્રન્સ્વીક, ઓલ્ડેનબર્ગ વીગેરે છે.

ડેન્માર્કમાં—કોપનહેગન—ઓડેન્સી, આલ્બુર્ગ, એલ્સીનોર વિગેરે.

સ્વીડનમાં—સ્ટાંગહોમ એ મુખ્ય શહેર છે. ગોથ્બર્ગ, અપ્સલા, કાલસ્ક્રોના, વિગેરે છે.

રશીયામાં—સેન્ટપીટર્સબર્ગ એ રાજધાની છે. ક્રોન્સ્ટાટ, સીન્રેસ્ટપલ, વાર્સા, એ પોલાંડની રાજધાની છે. રીગા, આર્ચેન્જલ, આસ્ત્રાખાન, ઓડેસા એ બંદર છે. ખર્સોન, ઓરનબર્ગ, મ્મારૈસા, વિગેરે છે.

આસ્ટ્રીયામાં—વીએના એ વ્યાપાર કારીગરીમાં પ્રખ્યાત છે. પ્રેસબર્ગ—એ હંગરીના પ્રાચીન રાજધાની બ્યુડા, અને પ્રેસ્ત, એ હંગરીની રાજધાની છે. પોલાંડની રાજધાની ક્રાકો છે ઇન્સ્બ્રુક, ત્રિએસ્ટ, ડેબ્રેઝીન, વિગેરે કારીગરીમાં પ્રખ્યાત છે.

સ્વીટ્ઝર્લાન્ડમાં બર્ન, જીનેવા, ઝુરીક, બેસ્લા વીગેરે પ્રખ્યાત

સ્થળો છે.

ઇટાલીમાં—રોમ, એ મુખ્ય શહેર છે. ફ્લોરેન્સ, નેપલ્સ, ટ્યુરિન, લેગહાર્ન, બ્રીન્ડીઝી, વેનીસ, પાડુઆ, પીસા મિલન, બ્હેરોના, મેસીના, વીગેરે છે.

તુર્કસ્તાનમાં—કોન્સ્ટાન્ટીનો પલ (ઇસ્તાંબૂલ) આડ્રિઆનો પલ સાલોનીકા, સ્માર્ના અને ગાલીપોલી, એ બંદર છે. ફીલી પાલીસ, સોફીયા, બેલગ્રેડ, શીમલા, બુખારેસ્ટ, બોસનાસેરાય, સ્કુટારી, જ્હાનીના વીગેરે શહેરો છે.

ગ્રીસ—માં અથેન્સ, પ્રાચીન ઇતીહાસમાં પ્રસિદ્ધ છે. નોપ્લીયા, એ બંદર છે. સ્પાર્ટા એ ગ્રીસ ઇતિહાસમા પ્રસિદ્ધ છે, કોર્ફ્યુ, કોરિન્થ, લીપેન્ટો, એ મોટાં શહેરો છે.

નોર્વેમાં—ક્રીસ્તીઆન્યા એ રાજધાની છે. ફ્રેડરીકશાલ્ડ, બર્ગેન, અર્હેફસ્ટ વિગેરે શહેરો છે.

યુરોપના બંદરો.

ઇંગ્લાંડમાં—બ્રીસ્ટલ, હલ, લીવરપુલ, કાર્ડીફ છે.

સ્પેનમાં—કોર્ના, વાલેન્સીયા, વાર્સીલોના, કેડીજ વિગેરે.

ફ્રાન્સમાં—માર્સેલ્સ, તોલાન.

જર્મનીમાં—કોનીગ્સબર્ગ, સટેટીન. સ્ટાલ્સેન્ડ, વિ.

હોલાંડમાં—આમસ્ટર્ડમ, રોટર્ડામ વિગેરે.

ઇટાલીમાં—લેગહાન, વિનીસ, જીનોવા, બ્રીન્દીસ વિગેરે.

આસ્ત્રીયામાં—ત્રીએસ્ટ, વીગેરે.

રૂશીયામાં—રીગા, આર્ખાંગેલ, ક્રોનસ્ટાડ, ઓડેસા વિગેરે.

તુર્કસ્તાન—ગાલ્લીપોલી, સેલોનેકી વિગેરે.

ગ્રીસમાં—નોપ્લીઆ એ મુખ્ય છે. અને બીજાં કાર્લસ્ક્રાના, સોસ્ટીઆ, અબુ, હેલસીંગફાર્સ, સેવૃપાલ, એન્જેલ્સો, વિગેરે છે.

વિદ્યાલયો કે યુનીવર્સિટિઓ.

ઇંગ્લાંડમાં—ઑક્સફર્ડ, કેમ્બ્રીજ. લંડન વીગેરેમાં.

સ્કાટલાંડમાં—સેન્ટઆન્ડ્રુસ, ગ્લાસગો, આબડીન. અને એડી-ન્બરો વીગેરેમાં છે.

આયર્લાંડમાં—ડબ્લીન વિગેરેમાં.

સ્પેનમાં—સાલામાંકા વિગેરેમાં છે.

ફ્રાન્સમાં—પારીસ વિગેરેમાં છે.

પોર્ટુગલમાં—કોઇમ્બ્રા વિગેરેમાં છે.

જર્મની—મ્યુનીચ, હાલ, લીપઝીક, ગાટિંગન વિગેરેમાં.

હોલાંડમાં—લેડન, યુટ્રેકટ, ગ્રાનીગન વિગેરેમાં છે.

સ્વીડનમાં—અપ્સલામાં, છે.

આસ્ટ્રિયામાં—ઇન્સબ્રુકમાં છે,

સ્વીટ્ઝરલાંડમાં—ઝુરીક, વિગેરેમાં છે.

ઇટાલીમાં—પાડુઆ વિગેરેમાં છે.

નૌકા સૈન્યનાં ઠેકાણું.

મીલફોર્ડહેવન, અને, સ્પોર્ટ સમથ, તથા પ્લીમાથ વિગેરે છે.

ધર્મ અને રાજનીતિ.

તુર્કસ્તાનમાં ફક્ત, મુસલમાની ધર્મ છે, બાકી બધી જગોએ ખ્રીસ્તી ધર્મ છે. ખ્રીસ્તી ધર્મમાં પ્રાટેસ્ટંટ રોમન ક્યાથોલીક અને ગ્રીક ચર્ચ એવા ઘણુ મત છે, ગ્રીકમત, રૂશીયા, ગ્રીસ, રોમાનીઆ સર્વ્હીયા, માન્ટીનીગ્રો અને તુર્કસ્તાનના સુમારે ⅔ ભાગ એમાં ચાલે છે. પ્રાટેસ્ટંટ, મત, ગ્રેટબ્રીટન, હાલંડ, જર્મની, ડેન્માર્ક, સ્વીડન નોર્વે, સ્વીત્ઝર્લાંડએ દેશમાં ચાલે છે. તુર્કસ્તાન અને રૂશીઆના રાજા પોતાની મરજી પ્રમાણે રાજ કરે છે. સ્વીત્ઝલાંડ અને ફ્રાન્સમાં પ્રજા સત્તાક, રાજ્ય છે. બાકી સર્વ દેશમાં રાજા મત પ્રમાણે કાયદા ઠરાવી, ત્યાં તે પ્રમાણે રાજ્ય કરે છે.

યુરોપમાં ઇંગ્રેજી રાજ્ય.

ગ્રેટ બ્રીટન, આર્યલાંડ તથા કેટલાક બેટો તથા, ગેલાંડ, ક્રામીનો, માલ્ટા, ગેઝોને જીબ્રાલ્ટી વીગેરે છે.

વ્યાપારની જણસો.

ગ્રેટ બ્રીટનમાં કલાઇ, કોયલા, ઉન, રૂ, નું કાપડ લોઢાનો સામાન, કાચ, યંત્રો, વીગેરે.

ફ્રાન્સમાં મધ રેશમી, શણુ, ને ઉનનું કાપડ, કોર કાચ, મેવા, આભૂષણુ વીગેરે,

સ્પેનમાં ધાન્ય, ઘોડા, તલવાર, ચામડાં, રેશમ, ઉન, બદામ, નારંગી, અને ખનીજો પુષ્કળ છે.

પોર્તુગાલમાં મધ, બદામ, ઉન, રેશમી કાપડ વીગેરે.

જર્મનીમાં સણ, ઉન, ધાન્ય, તમાકુ, સીંધાલુણ.

ડેન્માર્કમાં ઢોર અને ધાન્ય વિગેરે.

સ્વીડન અને નોર્વેમાં લોખંડ, તાંબુ, રૂપુ, ધાન્ય, ઉન વિગેરે.

રૂશીયામાં—ધાન્ય, સણ, ભીંડી, ઇમારતી લાકડું, ચરબી, તેલ, ઉન, ચાંમડાં, સલોમચર્મ, ડામર, પારદર્શક, સરેશ, યુરલ પર્વતમાં ધાતુની સારી ખાણો છે.

આસ્ટ્રીયામાં—ધાન્ય, તેલ. સણ, ઓલીવનું તેલ, મેવો, દ્રાક્ષનો દારૂ, લાકડાં, ઉન, લોઢાનો સામાન હથિઆર યંત્રો વિગેરે.

સ્વીત્ઝર્લાંડમાં રેશમ, ઘડીયાળ, જવાહીર, કાપડ, ભરતકામ, ઢોર, ઈમારતી લાકડું વિગેરે.

ઇટાલીમાં—ગંધક, યંત્રો, રેશમ વીગેરે.

તુર્કસ્તાનમાં—ગુલાબી અત્તર, રેશમ, મીઠું. તમાકુ, ઈત્યાદિ.

ગ્રીસમાં—સુકાફળ, તેલ અને સીસા એ પરમુલકમાં જાય છે.

ઇત્યાદિ.

યુરોપખંડ, સમાપ્ત.

સમાપ્ત.

અગાઉથી થનાર ગ્રાહકોનાં મુબારક નામ.

મેસાણા.

૫૦ મે. છગનલાલ અમુલખ હે. મા. સા.

સિદ્ધપુર

૨૦ મે. નારણલાલ ગીરધર ઠાકર માસ્તર સાહેબ

સરઢવ તા. કલોલ.

૨૦ મે. મોહનલાલ ઉમેદરામ. હે. મા. મ. ગુ. નિશાળના
૧૬૨ રા. મોહનલાલ રામશંકર દવે. આસિ. સરઢવ.
૫ રા. મગનલાલ અમીરામ. પે. આ.
૧૦ રા. ઝીણાલાલ નારણદાસ આ. માસ્તર
૫ રા. ખોડાભાઇ ઉજમદાસ આ. માસ્તર.

વિસનગર.

૨૫ લક્ષ્મીશંકર વૈજનાથજી માસ્તર સાહેબ

ગુંજા તા. વિસનગર

૨૫ મે. કુબેરભાઇ મનસુખરામ હે. મા. સા.

આબાર તા. પાટણ.

૨૫ રા. રા. કુબેરભાઇ, શીવરામ સ્કુલ માસ્તર સા.

બાળવા તા. કલોલ.

૧૫ રા. મગનલાલ ઉમેદરામ સ. ગુ. ની. મહેતાજી.
૧૦ રા. ગગુભાઇ નહાલચંદ

નાદરી તા. કલોલ.

૧૦ રા. લલુભાઇ દામોદર સ આ. મહેતાજી.

રૂપાલ તા. કલોલ.

૨૫૦ પ્રીય. આત્મિક. કાળીદાસ દલસુખરામ માસ્તર સા. કલો.

૨૫ મે. શંભુલાલ છગનલાલ હે. માસ્તર.
૧૦ રા. પુંજાભાઇ તલશીભાઇ. પે. આ. મા.
૧૫ રા. જેઠાલાલ વૈજનાથજી બી. આ. મા.
૧૫ રા. મગનલાલ રણુભાઇ. આ. મા.
૧૫ રા. મોતીલાલ રણછોડદાસ પટેલ.
૧૦ રા જેઠાલાલ નરસીદાસ પટેલ.
૫ રા ડોસાલાલ ગિરધર શાહ.
૧૬૨ પ્રિ. સ્ને મણિશંકર સદાશંકર દ્વિવેદી.
૧૬૨ પ્રિ. સ્ને. કાળીદાસ અમ્રતરામ દવે.
૧૫ રા. ખોડાભાઈ હિમતરામ કં. શા. મેહેતાજી.
૫ રા. મૂળશંકર ત્રિભુવન શુક્લ.
૧૬૨ પ્રિય. સ્ને. જોઇતાભાઇ બેચરભાઇ અમીન.
૧૦૦ સ્વામી. મહાદેવાનંદ સરસ્વતિજી.
૨૫ મી. પ્રભાશંકર ત્રીકમલાલ વ્યાસ. રૂપાલવાળા
૨૫ મે. માધવજી સગલજી સ્કુલ મા. સા, કોલપડા.

રાજપુર—કડી.

૧૦ રા. ચુનીલાલ હિમતલાલ આ. મા.

આલેકપુર તા. વડનગર.

૫૦ રા. કૃષ્ણરામ મનસુખરામ શાળા માસ્તર સા.

છપાવ્યા અગાઉ ઉત્તેજન ખાતર બુકો ખેંચાઇ ગઈ છે. અને હાલતો થોડીજ નકલો બાકી છે. જરૂર હોય તેમણે જણાવેલે કોઇ પણ ઠેકાણેથી મંગાવી લેવી. સેંકડે પચીસ ટકા સામટી લેનારને કમીશન મળશે.

ગૌરીશંકર જે. શાસ્ત્રી.
વ્યવસ્થાપક.

જાહેર ખબર.

આર્ય જ્ઞાનોત્કર્ષ ઓફીસમાં નીચે મુજબ પુસ્તકો છપાવા ગોઠવણ કરી છે.

	કી.	(સિવાય)
વરદાયનિ ચરીત્ર (છબી સાથે)	૦—૨—૦	૦—૧—૦
ગૌરી ગ્રંથાવળી.	૦—૮—૦	
વગ્ગીજાસા નાટક	૦—૧૨—૦	
માલદેવ અને કુમુદીની નાટક	૦—૮—૦	
ગુજરાતનો પ્રશ્નોતર ઇતીહાસ	૦—૧—૬	
ગાયકવાડી રાજ્યની સરળ ભુગોળ.	૦—૧—૬	
વ્યાધી રોધ વિધા.	૦—૩—૦	
સંક્ષિપ્ત સુકન્યા ચરિત્ર	૦—૮—૦	
વિજય—ગૌરી (નૉવેલ)		
ચંદ્ર—ચાતુરીકા (નૉવેલ)		

વિગેરે પુસ્તકો આ ઓફીસમાંથી કે નીચેને કોઇ પણ ઠેકાણેથી મળશે. જથાબંધ ખરીદનારને, ઘણું કમીશન આપવામાં આવશે હજારો નકલો ઉપયોગી થઈ પડવાથી, માગણાં થાય છે. વધારે ખાત્રી મેળવવા એકેક નકલ મગાવી જોવા વીનંતી છે.

ગૌરીશંકર જેષ્ટારામ દ્વિવેદી

મુ. પોષ્ટ રૂપાલ ઉત્તર ગુજરાત

મળવાનાં ઠેકાણાં.

કંડ—તા. કડી—માસ્તર. બાળાશંકર કેવળરામ.

સિદ્ધપુર—ઠાકર. નારાયણલાલ ગિરધરલાલ માસ્તર સ. ગુ. નિશાળમાં.

સરઢવ—મોહનલાલ રામશંકર દ્વિવેદી માસ્તર

રૂપાલ—એમ. એસ. વૈદ્ય. શાસ્ત્રી. આર્ય દુઃખ નીવારણ ઔ.પ.

ધાલયમાં.

„ રા. કાળીદાસ અમ્રતલાલ દ્વિવેદી.

„ રા. જેઠાલાલાઇ બેહચરભાઇ આમીન.

કડી—રા. રા. કાલીદાસ દલસુખરામ માસ્તર સાહેબ મુખ્ય શાળા વડોદરા સ્ટેટ.

અલેકપુર તા. વડનગર—મી. કૃષ્ણુારાંમ મનસુખરાંમ ત્રિવેદી. શાળા માસ્તર સાહેબ.

જેતલ વાસણા—રા. રા. સાકળેશ્વર હરિશંકર દ્વિવેદી. ગ્રાન્ટશાળા માસ્તર.

રાજપુર—તા. કડી. રા. ચુનીલાલ હિંમતરામ માસ્તર વિગેરે સ્થળે રોકડી કિંમતે મળશે.

અમદાવાદ—માહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે

„ બુકસેલર કેશવલાલ જેચંદ ઠે. ગીચીરોડ

સર્વે સુજ્ઞ ગૃહસ્થોને વિજ્ઞપ્તિ કરીએ છે, કે જે કોઇ ગ્રંથ કર્તાઓને પુસ્તકો કમીશન આપી વેચવાની ઇચ્છા હોય તેમણે અમારી ઓફીસે મોકલવા મેહેરબાની કરવી. પુસ્તકના વેચાણ થયે પૈસા મળશે. મરજી હોય તેમણે નીચેને સરનામે લખી જણાવવું; એટલે સ્ટાંપપર દસ્તાવેજ અને માગેલ રકમ પ્રમાણે ઓળખ આપવામાં આવશે.

પોષ્ટ રપાલ તાલુકે. કલોલ. (સૈડવ પાસે) } Gourishanker. J. D. કમીશન એજંટ.

સફુટ જયોતીસ.

એ નામની નાનકડી ચોપડી અમારી તરફથી થોડી મુદતમાં ગુજરાતી ભાષામાં બહાર પડવાની છે તેમાં વગર ભણ્યે ગ્રહજોતાં પ્રશ્નમુકતાં, મુહુર્ત જોતાં, વર્ષ ફળની સમજુતી વિગેરે બાબતથી ભરપુર કીમત રૂ ૦-૮-૦ આના અમુલ્ય. પુસ્તકની કીમત જુજ રાખી બહાર પાડવા વિચાર છે.

વૈધશાસ્ત્રી મણીશંકર સદાશંકર ત્રીવેદી.
આર્ય દુઃખ નિવારણ ઔષધાલય મું. રૂપાલ પોસ્ટ—રૂપાલ.

જાહેર ખબર.

જો તમે જીંદગીનું જીવન સફળ કરવા ચહાતા હોય તો નીચેનુ પુસ્તક વાંચી જુઓ.

"श्री योगरत्न माळा"

આ પુસ્તક મુળ સંસ્કૃત ભાષામાં હોવાથી તે ભાષાનું ઘણા દેશીભાઇને જ્ઞાન નહીં હોવાના સબબથી ગુજરાતી ભાષાન્તર મુળ સંસ્કૃત શ્લોક સાથે કરેલું છે. આ પુસ્તક "યોગ" માર્ગ સબંધી છે તેથી તેમાં યોગકળા સંબંધી ખરેખરો ચીતાર દરશાવેલ છે; ચોરાશી આશન, ધોતી, નિતી, વિગેરે કર્મોનો પણ સબંધ તથા પદ્ધતી પણ સ્પષ્ટ દરસાવી છે, તેથી અજ્ઞાન માણસને પણ સુગમ પડે એવું છે, ગરીબ તવંગરને સરખોજ લાભ મળે એ હેતુથી કીમત જુજ માત્ર રૂ૧—૪—૦ અને પોસ્ટેજ રૂ૦—૧—૦ દસે એક ભેટ. આ પુસ્તક સાથે વરદાયનિ ચરિત્રની ચોપડી ખરીદનારને માતાવડેચીની એક છબી ભેટ મળશે.

માતા વરદક્ષણીની છબીઓ મોટી નંબ ૧ નં. ૧૨ કીમત ડઝન એકના રૂ૦—૧૦—૦

વૈદ શાસ્ત્રી.
આર્ય દુઃખનિવારણ ઔ. મુ. રૂપાલ

અગાઉથી ગ્રાહક થનારાઓનાં મુબારક નામ દાખલ કરવામાં આવશે. તથા અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી પોસ્ટેજ સાથે માત્ર રૂ૧—૩—૦ લેવામાં આવશે.

સ્તુતિ

ગીતિ

ગણપતિ ચરણે નમતાં, પ્રેમે પિતાને કરૂં નમસ્કાર,
વિઘ્ન હરીમતિ દ્યો શુભ, થાય મનોરથ પુરા ગણુવાર,

હરી ગીત છંદ.

હે પ્રભુ સોંપ્યા છે તને, ગુણિયલ પિતાજી સાહીને,
સંભાળ રાખો એમની, વાત્સલ્ય ભાવે ધાઇને,
શુભ સમયમાં રાખી સદા, શુભ જ્ઞાન લાડ લડાવજો,
સદગુણ જોઇ એમના, સ્થિર પદ સમુણું આપજો.

શાર્દુલ વિક્રીડીત. છંદ

શ્રી મોરાર કૃપાળ પ્યાર ધરી તું, આ વાણી કાને ધરી.
જેષ્ટારામ પીતાજીને શરણમાં નીવાસ આપો હરી.
છે ધર્મે પરા પુર્ણ તેમ સગુણી, માયાળુ વાણી ઘણી.
(માટે) વૈકુંઠે વસનાર તો રીઝવસે, નીપુણતા એ તણી.

ગીતિ લાવણી.

પરમ સ્નેહી તું મારો, તુજ સુખ જોઇ ખુશી થાઉં ભાઇ.
સાથ રહી શાળામાં, કર્યું નથી મુજથી વહાલું કાંઇ.
તુજ સરીખા થોડા. પુત્ર કુખમાં ધરે જનેતાઓ.
સાં_હ. ભ્રાત સુવિવેકી, સ્નેહ અતિ મુજ સાથે દરસાવો.

વીયોગી.

ગો. જે.

જાહેર ખબર.

આ જ્ઞાનોદય પ્રેસ ઓફીસમાં નીચે મુજબ પુસ્તકો છપાયા ગોઠવણ કરી છે.

	કી.	(સિવાય)
વરદાયની ચરીત્ર છબી સાથે	0—2—0	0—1—0
ગૌરી અંખાવળી.	0—8—0	
વજ્રીલાસી નાટક	0—12—0	
માલદેવ અને કુમુદીની નાટક	0—8—0	
ગુજરાતનો પ્રશ્નોત્તર ઇતીહાસ	0—1—6	
ગાયકવાડી રાજ્યની સરળ ભુગોળ.	0—1—6	
વ્યાધી શોધ વિદ્યા.	0—3—0	
સંક્ષિપ્ત સુકન્યા ચરિત્ર	0—8—0	
વિજય—ગૌરી (નૉવેલ)		
ચંદ્ર—ચાતુરીકા (નૉવેલ)		

વિગેરે પુસ્તકો આ ઓફીસમાંથી કે નીચેને ઠેકાણેથી મળશે. જથાબંધ ખરીદનારને, ઘણું કમીશન આપવામાં આવશે હજારો નકલો ઉપયોગી થઇ પડવાથી માગણું થાય છે. વધારે ખાત્રી મેળવવા ચોકકસ નકલ મંગાવી જોવા વીનંતી છે.

ગૌરીશંકર જેષ્ઠારામ દ્વિવેદી

મુ. પોષ્ટ રૂપાલ ઉત્તર ગુજરાત